

„Aki bekerített területen lakik, abban buzgó vágy él a birtoklásra, az abszolútum elérésére.”

(E. M. Cioran)

„Az emberi körülmények lényegében tragikomikusak, mindig is azok voltak.”

(George Steiner)

Thomas Ballhausen 37

NYÁRI LAK

Természetesen emlékszem a legutolsó nyárra, mielőtt véget ért volna a vasemberekkel vívott háború. Az utolsó nagy csaták nyara volt, a régi időszámítás szerinti utolsó év nyara, olyan nyár volt, amely, utólag tekintve vissza rá, tényleg megérdemli, hogy írjanak róla. Ugyancsak ez volt az a néhány évvel ezelőtti mágiikus, mindvégig forró és hektikus nyár, amikor végre felfedeztük a magunk számára az utca végi, üresen álló házat. Emlékszem, még ha a mai napig sajátos fénytörésben tűnnek is fel ezek az események, mintha valaki egy sör vagy egy kávé mellett mesélte volna őket, mintha mások fiatalkori élményei lennének, amelyeket átvettem, amelyeket elbitoroltam tőlük. Még mindig álmodozom ezekről a történetekről, amelyeket itt csak felületesen, csupán áttekintés formájában adhatok vissza. Beszélj valaki mással, aki ott volt, bizonyára egészen más rálátás nyílik a dolgokra, egészen más történetet fogsz hallani. Talán találni még valakit a bandánkból, akkor összehasonlíthatod az események tálalását. Egész tudatosan beszélek bandáról, hiszen nem más voltunk, egy gyerekekből álló banda, akik azért nem zenekart alakítottak, mert egyszerűen nem volt hozzá tehetségük. Úgyhogy az ehhez legközelebbi mellett döntöttünk, a ragasztott bajszok, a félreértett dalszövegek bandája és kora mellett, miközben szemünk láttára foszlott semmivé végleg a valóság. Egy banda egyáltalán nem volt akkoriban nagy dolog, a mindennapok nyilvánvaló zűrzavarában tulajdonképpen senki sem foglalkozott velünk. Mindenkinek megvolt a maga, állítólag valódi problémája. Egyet éreztünk csupán, megrekedve gyermekkor és ifjúkor között: az örökkévalóságot, hogy végre valahára, így látszott, nem lesz vége semminek. És mégis úgy viselkedett a városlakók nagy része, mintha peregnének ezek az örökké tartó napok.

Hogyan lépjen be az ember tehát egy olyan korba, amit állítólag már maga mögött hagyott? E nyár tapasztalatait csak kerülőutakon keresztül tudom bemutatni. Mi mást tehetnék, mint hogy írok egy szöveget, ami a szóban forgó eseményeknek közelébe se kerül? Feltérképezhetem e napokat? Legelőször, nemrég jegyzetelni kezdtem a számomra is szükséges magyarázat megtalálása érdekében, vázlatokat készítettem, mivel alig van már olyan anyag, amire támaszkodhatnék. Írok, gyűjtök, válogatok, hogy megértssem,

amit elfelejtettem. A hivatalos történelemírásban nem bízom meg, szívesebben állítanám elő a múlt egy másik, talán megbízhatóbb formáját. A megálmodott töredékekből és az összehordott romokból lassanként biztos alapot

38 fogok készíteni, amelyen aztán megállhatok. De ebben a magántörténelemben lemondok arról, hogy a városról és a tornyairól írjak. Minden fontos dolgot elmondtak már róluk, éppen ezért fölöslegesnek gondolnám ezeket az egyébként is ismert körülményeket elismételni vagy a legendáriumot bővíteni. Hagyom az adatokat, mert mindketten tudjuk úgyis, hogy mi történt, és hogy, ahogyan sokan mások, aztán jó ideig miért nem tudtam rendesen aludni.

Szóval ezzel a szöveggel próbálkozom, akkor is, ha már most, az első soroknál világos, hogy annak a sajátos, annak a borzasztó és csodálatos kornak maradéka vagyok, hogy a szavak csak visszfényével szolgálhatnak annak, amit egykor érezni véltem. Az elmúló, a kimúló gyerekkor napjaiban egy új korszak hajnalán botorkálunk, ismeretlen csapdák felé tartunk, az elkerülhetetlen veszteség felé. Egy bizonyos pont után már nincs visszaút, de végül még dicsőségesen megtorpan minden, mielőtt elmúlna. A körülmények rettentő végessége egyszerűen nem tudatosul minden esetben azonnal. Fiatal voltam akkoriban, jóval fiatalabb, igazán fiatal, és a mindenütt jelenvaló háborútól sikerült érintetlennek maradnom mégis. Egy konfliktus utolsó fázisa, aminek, ezt nem tudhattuk, csak néhány hétig kellett volna tartania, alig értelmezhető gyorsaságú fordulatokat hozott magával, amelyekre nem voltunk felkészülve. Más idők jártak akkor, egészen más ember voltam, nem olyasvalaki, akiben kicsit is felismerhetnél engem. Természetesen elkötelezett voltam, hiszen itt, a kötelességtudat és a szolgálatkészség szélességi fokán születtem. Olyan állapotok voltak, amelyekről többé – hogy finoman fogalmazzak – nem lehet ésszerűen beszélni.

Az utca végi ház, a Van-Doren-telek emlékeim szerint mindig is lakatlan volt. Amikor betörtünk, majdhogynem üresen találtuk. Néhány beépített szekrény és egy megállt falióra maradt ott, némelyik sarokban esőtől málló újságkupacok álltak. A tapéta helyenként feljött, lehetett látni alatta a régi téglákat. Körvonalak mutatták a falon, hol lógtak a képek, a fapadló világosabb felületrészei, hogy hol álltak a bútorok. Kisajátításunk, birtokbavételünk első napjaiban alig mertük átlépni ezeket az egyértelműen látható határvonalakat. Olyan volt, mintha még ott lettek volna a dolgok, mintha lett volna kényelmes kanapé helyet foglalni, megszemlélnivaló drága festmény, gazdagon terített asztal, ahova oda lehetett volna ülni, vagy egy túl nagy ágy, amelyben lehetett volna forgolódni. Az épület otthonunk lett, elkerítettsége által nem várt fokú biztonsággal és szabadsággal szolgált. Ezen a törvény nélküli helyen minden társadalmi szabály ellenére vágyhattunk valami másra, valami mássá válhattunk. Az előző tulajról szóló híresztelések

megvilágosodásokként értek minket, a legkevésbé megbízható információk és az elsuttogott titkok elegendők voltak számunkra. Eldugtuk ott, amit az utcákon találtunk, amit a boltokból loptunk, vagy amit a szüleinkéhez hasonlóan szegények házából kicsentünk. Az átmenet nyarán benépesítettük a házat, és a forró lassúságban telehordtuk nem oly ártatlan vágyaink tárgyaival. Ez a régi ház programunk, feladatunk, kikapcsolódásunk lett. Nem vagyok abban biztos, hogy kerestük-e ezt magunknak, jóval lényegesebb, hogy megtaláltuk. Ezekben a szobákban minden norma, minden együgyű ecc-pecc nélküli játékörm uralkodott és egyszerre megélénkült megannyi szempár. Minden, ami csak eszünkbe jutott, ennek az új világnak alkatrésze lett. Olyan hevesen ittunk, mintha nem lett volna holnap, és olyan rettenthetetlenül parancsolók voltunk, amennyire lehetett. A számtalan szoba némelyikében csak a meghatározott ösvényen volt szabad járni. Korhadtt világ volt. Akárhova fordultunk, a lépéseinknek engedő padló nyikorgása volt állandó kísérőnk. Új élet jött létre e falak között, az üres szobák kívánságaink kivételülései lettek. Új valóságunkat úgy öntöttük szerteszét, ahogy a minket körülvevő falakra a festéket, egy új uralom nyomait hagytuk magunk után, a mi uralmunkét. Egykor népszerű TV-sorozatok, szennyirodalomnak kikiáltott kalandregények és olcsó, kezünket fekete festékével összemazsololó képregények hőseivé változtunk át. Az épületbe belépve magunkra öltöttük szerepünket, új ruhánkat és új kötelezettségeinket. Egészen meglepő volt, minden milyen jól működött, milyen kevés szóból megértettük egymást, új családot alapítottunk. Látogatókat nem láttunk szívesen közös fikciónkban, felfogásunk szerint a ház már tele volt. Senki sem tudott volna íratlan alapelveink szerint működő rendszerünkbe beilleszkedni egyébként, a lopott holmik, a kölcsönvett történetek, az apró, lényeges szabályok és a tiltott olvasmányok rendszerébe. Új, számunkra egyedi tevékenységünk elégedetté tett minket. Tekintettel a mindennapok pofátlanságára, nem volt más választásunk, mint hogy egészen másik igazságot és valóságot alkossunk. Mi a történelem, mi a realitás? Ezekben a napokban tanultuk meg a társadalommal szembeni bizalmatlanságot, képessé tettük magunkat arra, hogy a bennünk munkáló kegyetlen erővel bánni tudjunk anélkül, hogy igazi bűnt kövessünk el. Hevességünkre és kiszámíthatatlanságunkra mindig építhettünk. Széttartó környezetünk villongó homálya, a zűrzavar tartós állapota egyszerűen nem hozott minket izgalomba. Nem vagyok benne biztos, hogy ma másként volna. Még mindig komoly játékokat játszom, és még mindig hasonló zenét hallgatok. A házat, világossá vált számunkra, sosem adhatjuk fel. Legjobb esetben is úgy gondoltunk rá, mint egy szigetre, ahol menedékre lertünk, s amelyet bajbajutottaknak továbbadhatunk. De majd csak annak idején, a megfelelő

pillanatban. Túl szép volt ülni éjjel a tetőn, a meleget, amely e késői órákra se múlt el, élvezni, inni a dobozos söröket, és nézni a robbanásokat a város felett, amelyek a sötétet tűzijátékosan megvilágították. Ami az eseményeket illeti, amelyeket a peremről néztünk, tele voltunk elképzelésekkel, de 40 egyik sem olyan volt, mint amit magunktól vártunk volna.

A mechanikus szerkezet egy este csapódott be, amit, nem tudom már megmondani, miért, nem a telken töltöttünk. Ennek hatása általában véve jelentéktelen volt, ahogyan azt a fennmaradt egykori újságcikkek is bizonyítják, azonban azzal egy csapásra megváltozott minden a mi számunkra. A lezuhant masina besült, első pillantásra nem volt magától értetődő a rendeltetése, ott várt minket visszatértünkkor eldugott birodalmunkban. Átszakította a tetőt, a padlást, az az alatt lévő szint padlóját, és egy első emeleti nagy lakószoba padlójába ékelődött be. Kíváncsian nézegettük minden oldalról, még a földszintről is, óvatosan nézve felfelé, az acélszerkezet matt szürkéjétől megbabonázva. Ilyen gépeket mindaddig csupán a hírekben láttunk. A földem megrepedezett körülötte, de nem látszott veszélyesnek, nem úgy tűnt, hogy a vasemberek gépe, hiszen nem más volt, továbbbzuhan lefelé. A kísérletek, hogy ezt a néma vendéget már meglévő játékainkba és rituáléinkba integráljuk, kudarcot vallottak. Néhány nap nyugtalanító türelmetlenség után új módokat eszeltünk ki, és minden mozgásunknak a házban egyre inkább részévé vált az odamerészkedés a géphez. Elkerülhetetlen bátorságpróbává lett megérinteni, újraindulását kockáztatva. Meg akartuk ismerni a veszély ízét, vagy azét, amit veszélynek hittünk. Ki akartuk élvezni, amit a gondtalan ifjúság adhatott, magasabbra akartuk emelni a tétet. Körben a gép körül állva bujtogattuk egymást, lökdösdöttünk. Ezt sértések követték, aztán egy lány a csapatból épp, hogy gyávának nem hívott, nagyképpen felkínált egy csókot, ha én érintem meg elsőként a fém-szerkezetet. Nagy horderejű döntés azóta sem tűnt olyan könnyűnek, mint akkor az. Ahogy ott álltunk, felhúztam egy fekete maszkot és a hőmérséklet ellenére egy túl nagy bőrkabátot kopott ruhámra. Megfogtam a gépet, de nem húztam el a kezem rögtön, ahogy az talán érezte is. Vártam, tűnődtem, mi az, ami mellkasomban érthetetlen módon pumpál és szorít. Az alvó drón, ez az acélover nem nyílt ki érintésemtől, elmaradt a varázslat. Vártam. Aztán elvettem a kezem, és szótlánul elhagytam a házat, ahova soha többé nem tértem vissza. Ám világunk építési törmelékétől soha nem szabadultam meg, sejtésem szerint ez a nyár, minden nagy kérdésével, soha nem ért véget. Az a lány sosem csókolta meg.

(Fordította: Mohácsi Balázs)